

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди

ПЕДАГОГІКА ЗДОРОВ'Я

Збірник наукових праць
VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції
18-19 травня 2018 року

Харків-2018

навчання. Отже, ціль інтеграції таких дітей не буде виконана цілком, у всякому разі в наступному майбутньому, бо умов для навчання дітей з особливим освітніми потребами немає, фахівців м'яко кажучи бракує.

Туренко Н.М.

Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди

ВНЕСОК Н.М. ТРАУГОТТ У РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОЇ ДЕФЕКТОЛОГІЇ

Серед видатних учених ХХ століття, які зробили вагомий внесок в розвиток дефектології, зокрема логопедії, заслуговує на увагу видатний нейрофізіолог, педагог, доктор медичних наук Наталія Миколаївна Трауготт (1904-1994).

Свою наукову діяльність вона почала в 1927 році в лабораторії, яка розташовувалась у психіатричній клініці, очільником якої був А.Г. Іванов-Смоленський. Наукову роботу вона поєднувала з практичною в Ортофонетичному інституті, де сама очолювала школу для дітей з алалією.

Ще у роки студентства Трауготт цікавили молододосліджені проблеми логопедії та нейрофізіології. Так, в коло її наукових інтересів увійшла проблема особливостей вищої нервової діяльності у хворих з топічним ураженням головного мозку з психопатологічними синдромами та порушення мовлення і слуху у дітей. Науковець першою звертає увагу і вивчає роботу слухового аналізатора при важких мовних порушеннях, таких як алалія, афазія та при дитячій туговухості. Використовуючи умовно-рефлекторну методику, запропоновану своїм учителем, керівником кандидатської дисертації І.П. Павловим, вона встановила особливу неповноцінність слухової функції у дітей-алаліків. Експериментальна робота показала «...что при сенсорной алалии дефект слуховой функции проявляется в непостоянстве ориентировочной реакции на звуковые сигналы, в затрудненном образовании условных реакций на звуки, в их непрочности, в нарушении дифференцирования звуковых сигналов, особенно комплексных»[1, с. 7]. Також її дослідження довели, що специфічне порушення слуху при сенсорній алалії та дитячій сенсорній афазії, є складовим дефектом вищої нервової діяльності.

Уперше Н.М. Трауготт було визначено та схарактеризовано явище, яке має назву «Замыкательная акупатия». Воно було виявлено при вивченні слухової функції у дорослих осіб, які страждають афазією. Дослідження показали, що у осіб, які страждають сенсорною алалією та сенсорною афазією є порушення як мовного так і немовного слуху у вигляді «нарушения формирования условных реакций на звуки, т.е. замыкательной акупатии» [1, с. 8].

У 1956 році Н.М. Трауготт очолює лабораторію патології вищої нервової діяльності Інституту вищої еволюційної фізіології імені І.М. Сеченова. У кінці 60-х років ХХ століття науковець разом зі своїми

колегами звертаються до вивчення проблеми міжпівкульної взаємодії. За допомогою методу унілатеральної протисудомної терапії вдалось здійснити спостереження зміни церебральних функцій в умовах «вимикання» однієї півкулі. Результати досліджень були висвітлені в статті «Межполушарные взаимоотношения при локальных поражениях головного мозга» в 1986 році.

У 1964 році Н.М. Трауготт захищає дисертацію «О сенсорной афазии и алалии» й отримує науковий ступінь доктора медичних наук.

Окрім наукової діяльності Н.М. Трауготт багато уваги приділяла практичній роботі з дітьми та дорослими, які мають мовленнєві порушення та порушення психічних функцій. Так, з кінця 60-х років ХХ століття, вона надавала постійні консультації пацієнтам у стаціонарному психоневрологічному відділенні для дітей з важкими мовними порушеннями, Психоневрологічному інституті імені Бехтерева тощо. Консультації були відкритими: міські логопеди, сурдологи, невропатологи, нейропсихологи, нейрофізіологи, лінгвісти, психіатри мали можливість відвідати обговорення та придбати цінний досвід. Свою справу Наталія Миколаївна дуже любила, її бажання допомогти хворим дітям було величезним. Вона вважала, що день, коли не відбувалось консультування дітей, це «пропавший день» [3, с.11].

Її відкриття, здобутки та досвід міститься в багатьох наукових працях та публікаціях. Спеціалістам, які займаються проблемами корекції мовлення дітей будуть корисними основні праці Н.М. Трауготт, присвячені проблемам патології мовлення. Основні з них наведені нижче:

1. О путях нейрофизиологического исследования алалии и афазии// Вопросы патологии речи. — Харьков, 1959. — С. 72—77.

2. К вопросу об организации и методики речевой работы с моторными алаликами // Труды Ленингр. науч.-практ. ин-та слуха и речи.

4. Расстройства речи в детском возрасте. —Петрозаводск, 1940. — С. 70—103.

3. Особенности деятельности слухового и двигательного анализаторов при афазии // Физиологические механизмы нарушений речи. — Л., 1967. — С. 157—165 (в соавторстве с С.И. Кайдановой, Я.А. Меерсоном)

4. О взаимоотношении слуха и речи при очаговых поражениях коры головного мозга // Физиология человека. — 1982. — Т. 8.— № 1.— С. 74—89(совместно с Л.И. Вассерманом, С.А. Дорофеевой)

5. Лингвистический анализ афазии и алалии в работах В.К. Орфинской // Изучение динамики речевых и нервно-психических нарушений: Межвуз. сб. науч. трудов. —Л.: ЛГПИ им. А.И. Герцена, 1983. — С. 146—166.

6. О нарушениях идеографической и фонематической письменной речи у больных с афазией // Распад и недоразвитие языковой системы: исследования и коррекция: межвуз. сб. науч. трудов. — СПб.: РГПУ им. А.И. Герцена, 1991. — С. 7—15 (в соавторстве с С.А. Дорофеевой)

7. Нарушения письма у больных с афазией // Методы изучения и преодоления речевых расстройств: Межвуз. сб. науч. трудов. — СПб.: РГПУ им. А.И. Герцена, 1994. — С. 119—130 (в соавторстве с С.А. Дорофеевой)

8. К вопросу о типах нарушения чтения у больных с афазией // Журн. эволюционной биохимии и физиологии. — 2004.—Т. 40. — С. 381—389 (совм. с С.А. Дорофеевой)

9. Межполушарное взаимодействие при локальных поражениях головного мозга // Нейропсихологический анализ межполушарной асимметрии мозга. — М., 1986. — С. 14—23.

10. Как помочь детям, которые плохо говорят. — СПб.: Гармония, 1994.

Література

1. Проблемы патологии развития и распада речевой функции: метод. материалы науч.-практ. конф. «Центральные механизмы речи», посвящ. памяти проф. Н.Н. Трауготт. — СПб.: Изд-во СПбГУ, 1999. - С. 7—15.

2. Сумченко, Г.М., Храковская М.Г. // Афазия и алалия с позиций изучения высшей нервной деятельности в трудах Н.Н. Трауготт / Распад и недоразвитие языковой системы: исследования и коррекция: Межвуз. сб. науч. трудов. — СПб.: Образование, 1991.

3. Трауготт, Н.Н. Как помочь детям, которые плохо говорят. — СПб.: Гармония, 1994.

Удич З.І.

Тернопільський національний
педагогічний університет імені
Володимира Гнатюка

МЕДИКО-БІОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Одним із напрямків реформування сучасної системи освіти в Україні є впровадження інклюзивного навчання, яке передбачає «комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей» [1]. Досі дискутується зміст поняття «учні з особливими освітніми потребами». Зазвичай, до цієї категорії відносять лише учнів зі статусом інвалідності. Варто також зазначити, що не усі порушення на рівні психофізичного розвитку можуть набути офіційної групи інвалідності. Крім цього, учні, які є обдарованими, чи мають потребу у перевихованні, є переселенцями із зони бойових дій, належать до різних національностей (етнічної спільноти), мають тимчасове порушення працездатності теж можуть належати до вищезазначеної категорії.

Від 10 січня 2018 р. Міністерство освіти і науки України, з метою приведення у відповідність до п. 20 статті 1 Закону України «Про освіту», пропонує для громадського обговорення проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Переліку деяких категорій осіб з особливими освітніми потребами». Проект розроблено для забезпечення